

Aktuální otázky lidských práv

Vážené dámy a pánové,

vývoj situace na Ukrajině zůstával i na přelomu března a dubna stále na vážkách, nicméně některé evropské instituce (ne nutně unijní) již stihly vypracovat expertní stanoviska k odtržení Krymu od Ukrajiny a jeho připojení k Ruské federaci. Nikterak překvapivě se nejedná o stanoviska schvalující ruský postup, ba naopak. Přímo od českých zástupkyň v Benátské komisi Rady Evropy Veroniky Bílkové a Kateřiny Šimáčkové se můžete dozvědět, proč odtržení Krymu od Ukrajiny a jeho následné připojení k Rusku nesplňovalo v prvním případě požadavky ukrajinské ústavy a ve druhém případě požadavky mezinárodního práva. Stanovisko hovoří poměrně jasně, uvidíme, zda Rada Evropy přijme nějaké kroky, které by Rusko donutily alespoň ke kritické reflexi svého postupu. Bude zajímavé sledovat, jak se postaví mezinárodní organizace ke svému členskému státu, který tak zjevným způsobem poškozují základní hodnoty, za něž Rada Evropy bojuje. Benátská komise se na posledním zasedání v těžké ukrajinské konkurenci odborně věnovala také dalším otázkám, z nichž některé jsou vysoce

relevantní i z pohledu České republiky – konkrétně se jedná o problematiku existence soudcovské rady a postavení církvi a náboženských společností.

V Bulletinu se vedle zprávy z Benátek můžete těšit i na novinky z jednotlivých tematických oblastí, tentokrát se činily zejména sekce mezinárodní trestní spravedlnosti a byznysu a lidských práv.

Rádi bychom vás rovněž začátkem května pozvali na konferenci (vizte pozvánku na s. 19), která se uskuteční na Fakultě sociálních studií v Brně a která se bude věnovat lidským právům a demokratizaci. Účast přislíbili mimo profesora Holzera z pořadatelské instituce (Mezinárodního politologického ústavu) také například docenti Kysela z Prahy a Bartoň z Olomouce. Očekává se rovněž účast senátorky Wagnerové. Naše Centrum bude reprezentovat Hubert Smekal a také stálý spolupracovník Centra Ľubomír Majerčík. Přihlásit se budete moci na www.iips.cz.

Zajímavé a obohacující počtení přeje
za Centrum pro lidská práva a demokratizaci
Hubert Smekal.

Obsah

Mezinárodní právo, referenda za nezávislost a Benátky

1) Mezinárodní trestní spravedlnost | 6

Chorvatsko a Srbsko před Mezinárodním soudním dvorem – odpovědnost za genocidu
Mezinárodní trestní soud uznal vinným Germaina Katangu za spáchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti

Přestává být Francie „Safe Haven“ pro zločince odpovědné za rwandskou genocidu?

2) Evropský systém ochrany lidských práv | 10

Novinky ze Štrasburku: to nejlepší, co poslední měsíc přinesl

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva | 12

Tragédie v Rana Plaza jako outsourcing věčného návratu

Fenomén domobrany v mexickém státě Michoacán

Peníze nebo život: o práci, lidech a jejich smyslu

4) Česká republika a lidská práva | 18

Trestní odpovědnost prodejce zahradních potřeb

Babyboxy v ČR demonstrují nespokojenost

+ Monitoring lidskoprávních publikací: Přehled aktuálních článků o lidských právech

Servis pro zájemce o lidská práva na webu Centra

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete několik zajímavých stránek, které by vám mohly usnadnit práci. Je tam například seznam letních škol, které můžete letos navštívit, včetně deadlinů, školného a odkazů.

Na webu je i *beta verze* našeho Manuálu k výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje včetně výzkumných mezinárodněprávních a lidskoprávních manuálů amerických univerzit nebo lidskoprávních blogů.

Více na www.centrumlidskaprava.cz.

Mezinárodní právo, referenda za nezávislost a Benátky

Veronika Bílková a Kateřina Šimáčková, zástupkyně ČR v Benátské komisi

Události na Ukrajině, včetně referenda uspořádaného v polovině března na Krymu a následného začlenění poloostrova do Ruské federace, jsou v posledních týdnech předmětem jednání snad všech mezinárodních vládních i expertních zasedání. Výjimkou v tomto směru nebylo ani 98. zasedání Evropské komise Rady Evropy pro demokracii prostřednictvím práva (tzv. Benátské komise), které proběhlo ve dnech 20. až 22. března 2014 v Benátkách. Kromě lidsko-právních aspektů vývoje se Komise musela vyrovnat i s otázkami z oblasti obecného mezinárodního práva, týkajícími se např. cese státního území, ochrany menšin nebo práva národů na sebeurčení.

Referendum na Krymu a začlenění Krymu do Ruské federace

Dne 11. března 2014 přijala Nejvyšší rada Krymu Vyhlášení nezávislosti, ve kterém uvedla, že „*bude-li v referendu /.../ rozhodnuto o připojení Krymu, včetně /.../ města Sevastopol, k Rusku, stane se Krym nezávislým a suverénním státem s republikánským zřízením*“ (odst. 1), který se následně připojí k Ruské federaci na základě mezistátní smlouvy. Tento scénář se posléze opravdu uskutečnil. V referendu konaném dne 16. března 2014 se, při cca 85% účasti voličů, 96 % vyjádřilo pro odtržení Krymu od Ukrajiny a začlenění do Ruské federace. O dva dny později podepsali prezident Putin a zástupce Krymu „smlouvu“, na jejímž základě by se Krym měl stát novým subjektem uvnitř Ruské federace. Celý tento proces – od vyhlášení nezávislosti přes konání referenda až po podpis „smlouvy“ o připojení – vyvolal na mezinárodní scéně kritické reakce a Krym za součást Ruska dosud neuznal žádný stát mezinárodního společenství.

Benátská komise se, v souladu s žádostí generálního tajemníka Rady Evropy Thorbjørna Jaglanda, zaměřila na dva právní aspekty vývoje na Krymu. Prvním byl soulad konání krymského referenda s Ústavou Ukrajiny, druhým legalita začlenění Krymu do Ruské federace z pohledu mezinárodního práva. Stanovisko týkající se ústavnosti referenda (Opinion 762/2014) dospívá k jednoznačnému závěru, že Nejvyšší rada Krymu vyhlášením referenda překročila své pravomoci dané kapitolou X Ústavy Ukrajiny z roku 1996. Podle této úpravy má sice Autonomní republika Krym právo konat místní referenda, ta se ale nemohou dotýkat otázek celostátní povahy a nesmějí směřovat proti územní celistvosti státu. Alternativa 1, která se voličům v referendu nabízela (odtržení Krymu od Ukrajiny a jeho připojení k Rusku, pro hlasovalo 96 % voličů), byla tedy mimo rámec otázek, o nichž obyvatelé Krymu mohli rozhodovat. Alternativa 2 (návrat k Ústavě Krymu z roku 1992, pro hlasovala 3 % voličů) by se předmětem referenda stát mohla, toto referendum by ale mělo čistě konzultativní povahu. Stanovisko dále upozorňuje na nedostatky průběhu referenda, např. nestandardně krátkou lhůtu mezi jeho vyhlášením a konáním (pouze pět dní).

Druhé stanovisko (Opinion 763/2014), na jehož zpracování se podílela i česká členka Benátské komise,

Benátky. Foto: Veronika Bílková.

se zabývá legalitou začlenění Krymu do Ruské federace. Přesněji řečeno, stanovisko posuzuje soulad návrhu novely *Federálního ústavního zákona Ruské federace o postupu při přijímání nových subjektů do Ruské federace a zřizování nových subjektů v rámci Ruské federace* (2011) s normami mezinárodního práva. Návrh novely, který byl předložen skupinou poslanců ruské Domy koncem února, počítal s tím, že Ruská federace by nadále mohla začleňovat do svého území části cizích států i bez souhlasu těchto států, a to za předpokladu, že „s cizím státem není možno uzavřít mezinárodní smlouvu v důsledku absence efektivní suverénní státní moci“ (článek 1 Návrhu novely). Návrh přímo nezmiňuje žádnou konkrétní situaci, důvodová zpráva ale na několika místech odkazuje na Ukrajinu, resp. na Krym. Zpráva, na rozdíl od návrhu novely, se také explicitně dovolává principu sebeurčení národů a potřeby chránit národnostní menšiny.

Stanovisko konstatuje, že návrh novely odporuje normám mezinárodního práva. Připojení části státního území jednoho státu k území státu jiného je sice právně možné, vždy ale vyžaduje svobodný souhlas obou států. Tento požadavek, který odráží zásadu teritoriální celistvosti států, platí bez rozdílu za normálních

okolností i za situace, kdy ve státu dočasně nefunguje ústřední moc (tzv. *failed state*), nebo kdy se vedou spory o tom, kdo je legitimním představitelem této moci. Svobodný souhlas obou zainteresovaných států je tedy podmínkou *sine qua non* legální cese části státního území a jeho nedostatek nemůže být zhojen ani konáním místního referenda, ani souhlasem zástupců určitého území. Další část stanoviska se vyjadřuje k právu na sebeurčení – toto právo je v mezinárodním právu obecně uznáváno, stejně tak ale panuje široká shoda na tom, že se vztahuje jen na „národy“, nikoli národnostní menšiny. Navíc právo na sebeurčení automaticky nezakládá právo na jednostranné odtržení (*secession*). To, je-li vůbec možné, by přicházelo v úvahu až jako „extrémní nástroj pro případy, kdy právo národa na vnitřní sebeurčení je dlouhodobě a masivně porušováno a všechny ostatní prostředky selhaly“ (par. 27). Konečně, stanovisko uznává význam ochrany práv menšin, připomíná ale, že její zajištění je primárně úkolem každého jednotlivého státu a že tzv. *kin-state* (stát, který má k menšině národnostně blízko) nemá v tomto rámci žádná zvláštní práva.

Stanovisko je psáno obecně, jeho implikace pro situaci na Krymu jsou ale zjevné. Pro úplnost se sluší dodat,

že ještě před konáním zasedání Benátské komise byl návrh novely v ruské Dumě stažen. Ruská federace tak nakonec pro připojení Krymu využila původní Zákon z roku 2001, který dovoluje začleňovat do Ruské federace cizí státy či části jejich území se souhlasem těchto států. V případě Krymu se zvolila konstrukce, podle níž se Krym nejprve na základě výsledků místního referenda stal nezávislým státem a poté se dobrovolně začlenil do Ruské federace. Ačkoli tento scénář ve stanovisku přímo komentován není, plně se na něj vztahují závěry o cesi státního území a rozsahu práva na sebeurčení. Na závěr, pro zajímavost, je vhodné upozornit na to, že ve stejných dnech, kdy Benátská komise přijímala stanoviska k ústavnosti referenda na Krymu, se v Benátkách zrovna konalo online referendum o možném odtržení Benátska (región Veneto) od Itálie. Více než 89 % voličů se v referendu vyslovilo pro odtržení a obnovu nezávislé Benátské republiky. Otázky řešené v obou posudcích tak nutně nemusejí být relevantní jen pro oblast východní Evropy.

Další témata březnového zasedání Benátské komise

Téma referenda na Krymu a celkového vývoje na Ukrajině na 98. zasedání Benátské komise jasně dominovalo. Přesto bylo vedle dvou již představených stanovisek přijato mnoho dalších zajímavých dokumentů. Na prvním místě je třeba zmínit jiná zpracovaná stanoviska, která se týkala legislativy Arménie (Zákon o soudním kodexu), Bosny a Hercegoviny (Zákon o Nejvyšší radě soudců a žalobců), Bulharska (Volební kodex), Kosova (Zákon o svobodě vyznání), Moldávie (Zákon o zpravodajských službách, Zákon o disciplinární odpovědnosti soudců a Zákon o volbách) a Rumunska (novela Ústavy). Dále byla přijata dvě *amici curie* (pomocná stanoviska vyžádaná soudy) – jedno pro Ústavní soud Gruzie (ohledně svobody vysílání), druhé, netradičně, pro Evropský soud pro lidská práva (v kontextu případu Rywin v. Polsko, jenž se váže k ustavování a působení parlamentních vyšetřovacích komisí). Posledním výstupem zasedání byly dvě obecnější studie: první se věnuje ústavní ochraně práv dětí; druhá pojednává o poslanecké imunitě. Druhá studie, která nabízí „svěží pohled“ na danou otázku a odkazuje na potřebu omezit prerogativa poslanců, by mohl být inspirativní i pro české legislativce. Blíže představena budou dále stanoviska k Bosně a Hercegovině a ke Kosovu.

Stanovisko k Bosně a Hercegovině, na jehož vzniku se opět podílela i česká členka Benátské komise, navazuje na dlouhou řadu stanovisek k reformě soudnictví v zemi, která Benátská komise postupně přijala od poloviny 90. let. Tentokrát je předmětem zájmu ná-

vrh Zákona o Nejvyšší radě soudců a žalobců (*High Judicial and Prosecutorial Council*). Rada byla zřízena v roce 2004 coby orgán samosprávy soudců a žalobců, který má zajistit jejich nezávislost na politické moci. Rada je dlouhodobě dobře hodnocena, určité výhrady k jejímu působení se ale přesto objevují (např. striktní lpění na etnickém zastoupení či omezené kompetence). Nový zákon na tyto výhrady reaguje a některé nedostatky odstraňuje (dochází k posílení kompetencí Rady v oblasti výběru a jmenování soudců a žalobců, zřizují se dvě oddělené podrady pro soudce a žalobce aj.). Současně ale zákon přináší určité změny, které nutně nejdou správným směrem. Jedná se zejména o změny ve složení Rady, ve které by nadále neměli zasedat zástupci právních profesí, a o nový mechanismus volby členů Rady, v jehož rámci má mít klíčové slovo Parlament BiH. Dosud byli členové voleni decentralizovaně jednotlivými soudy či úřady žalobců, a i když tento systém měl své nedostatky, fungoval bez větších problémů. Nabízí se tak otázka, zda je třeba jej měnit a zda by volba ze strany Parlamentu neznamovala politickou závislost Rady. Vzhledem k tomu, že se o zřízení podobné rady dlouhodobě uvažuje také v České republice, může být debata inspirující.

Stanovisko ke Kosovu je zajímavé nejen svým obsahem, ale i samotným přijetím. Ačkoli totiž stanovisko obsahuje obligatorní poznámku pod čarou, podle níž „*veškeré odkazy na Kosovo v tomto textu, ať se týkají území, institucí, nebo obyvatelstva, musejí být vykládány v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN 1244 a aniž by byla dotčena otázka statusu Kosova*“, sám fakt, že Benátská komise, stejně jako další orgány Rady Evropy, začínají ke Kosovu přijímat samostatné výstupy, indikuje, že se Kosovo na mezinárodní scéně postupně prosazuje jakožto nezávislý aktér. Nejnovější stanovisko se soustředí na kosovský Zákon o svobodě vyznání, který by měl primárně zajistit, aby se církve a náboženské společnosti nemusely registrovat jako nevládní organizace, jak tomu bylo dosud, ale měly samostatnou registrační proceduru a právní status. Zákon vyvolal zajímavou debatu o tom, zda by náboženské společnosti opravdu měly mít jiné právní postavení než další sdružení. V této věci ale zjevně mezi zeměmi Rady Evropy neexistuje shoda. Naopak je vcelku jasno v tom, že pokud již specifická úprava existuje, nesmí mezi církvemi a náboženskými společnostmi bezdůvodně rozlišovat, jak se to děje v Kosovu (část církví je registrována automaticky, další až po splnění určitých podmínek). S ohledem na to, že téma postavení církví a náboženských společností má relevanci opět i pro Českou republiku, mohlo by kosovské stanovisko v našem prostředí rovněž zaujmout.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Chorvatsko a Srbsko před Mezinárodním soudním dvorem – odpovědnost za genocidu

Veronika Bazalová

V březnu 2014 probíhala před Mezinárodním soudním dvorem (MSD) ústní jednání ve věci Chorvatsko proti Srbsku. Toto řízení se týká odpovědnosti za údajnou genocidu spáchanou v době chorvatské války za nezávislost v letech 1991 až 1995 (*Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Croatia v. Serbia*). Chorvatská strana tvrdí, že tento konflikt měl 20 000 obětí a až 800 000 osob muselo opustit své domovy. Za jeden z nejkritičtějších okamžiků války označuje Chorvatsko dobytí Vukovaru Jugoslávskou lidovou armádou a dalšími srbskými polovojenskými silami. V této bitvě mělo být údajně zabito až 1 700 osob (z toho 1 100 civilistů).

Chorvatsko podalo v roce 1999 žalobu k MSD proti Srbsku pro porušení Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia z roku 1948 (dále jen „Úmluva“) [1]. Chorvatsko nyní požaduje vynesení rozsudku, ve kterém bude potvrzeno, že Srbsko skutečně v průběhu války spáchalo genocidu na chorvatském obyvatelstvu. Chorvatsko se na Srbsku domáhá také finanční náhrady škod způsobených genocidou (na osobách, majetku, ekonomice, životním prostředí).

Na začátku roku 2010 Srbsko podalo k MSD protižalobu, ve které se dožaduje náhrady za údajnou genocidu páchanou naopak chorvatskou armádou na srbském obyvatelstvu v rámci operace Oluja (česky „bouře“) v roce 1995. Během této operace a i po jejím skončení mělo být z chorvatského území vysídleno až na 200 000 chorvatských Srbů.

MSD potvrdil svou jurisdikci v této věci v listopadu 2008 a po obdržení veškerých písemných podání bylo naplánováno ústní jednání právě na březen 2014. V průběhu prvního týdne Chorvatsko prezentovalo své důkazy před Soudem, vyslyšelo svědky a znalce. Druhý týden byl vyhrazen pro dokazování srbské straně a poslední dva týdny Soud vyslechl stanoviska obou stran k žalobám. Rozhodnutí Soudu se očekává koncem roku 2014 nebo na začátku roku 2015.

Většina mezinárodněprávních odborníků se ovšem shoduje, že rozhodnutí Soudu je předem známo. Podobný případ již MSD rozhodoval v roce 2007 mezi Bosnou a Hercegovinou a Srbskem ohledně odpovědnosti za genocidu spáchanou během bosenské války (1992-1995). V rozsudku vyšel MSD ze závěrů trest-

ních řízení vedených před Mezinárodním soudem pro bývalou Jugoslávii (ICTY) a potvrdil, že masakr v Srebrenici byl skutečně případem genocidy. Nicméně také rozhodl, že Srbsko za tuto genocidu nenese přímou odpovědnost (ve prospěch tohoto rozhodnutí hlasovalo třináct soudců proti dvěma). Srbsko porušilo Úmluvu pouze v tom ohledu, že nebylo schopné genocidě zabránit (dvanáct hlasů ku třem) a že nespolupracovalo s ICTY ve věci potrestání jejich pachatelů (čtrnáct hlasů proti jednomu).

Vzhledem k tomuto dřívějšímu rozhodnutí se očekává, že MSD bude nynější záležitost rozhodovat rovněž v souladu se závěry ICTY. Ten za genocidu v jugoslávském konfliktu označil pouze masakr v Srebrenici. Předpokládá se tedy, že ani chorvatská ani srbská žaloba nebudou úspěšné a že aktuálně projednávané činy nenaplní veškeré prvky skutkové podstaty zločinu genocidy [2]. Současného řízení se účastní osm soudců, kteří nebyli přítomni při rozhodování bosenského případu, a tak jejich názor na případ genocidy před MSD není znám. Nicméně lze předpokládat, že i tito soudci budou rozhodovat v souladu s dosavadní praxí Soudu. MSD je navíc limitován svou jurisdikcí. Ta se vztahuje

Zničený vodojem ve Vukovaru, který zůstal zachován jako symbol bitvy. Foto: anji, www.commons.wikimedia.org

výhradně na genocidu. Soud tak v případě nesplnění znaků zločinu genocidy nemůže posuzovat, zda byly spáchány válečné zločiny nebo zločiny proti lidskosti. Tato pravomoc náleží mezinárodním trestním soudům.

Obě strany sporu měly snahu se vzhledem k vysoce pravděpodobné neúspěšnosti žalob dohodnout na jejich stáhnutí. Tato jednání nicméně žádný konkrétní výsledek nepřinesla. Stažení žalob by bylo pro obě strany politicky nepříznivé. Široká veřejnost v obou státech totiž řízení bedlivě sleduje. Někteří obyvatelé Chorvatska i Srbska celou záležitost vnímají jako zpětné rozhodnutí o spravedlivosti celé války. V této chvíli se řízení před MSD jeví jako mrhání peněz a času, které navíc může podnítit etnické pnutí na Balkáně.

Logo Mezinárodního soudního dvora.
Foto: Monesvol, www.commonswiki-media.org

Poznámky:

[1] Chorvatsko ve své žalobě uvádí, že Srbsko porušilo čl. 1, čl. 2(a)-(d), čl. 3(a)-(e), čl. 4 a čl. 5 Úmluvy.

[2] Problematické je zejména dokazování zvláštního úmyslu pachatele vycházející z čl. 2 Úmluvy, "(...) v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou (...)".

Zdroje:

International Court of Justice, *Application Instituting Proceedings*, Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Croatia v. Yugoslavia), 2. července 1999, (<http://www.icj-cij.org/docket/files/118/7125.pdf>).

International Court of Justice, *Preliminary Objections*, Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Croatia v. Serbia), 18. listopadu 2008, (<http://www.icj-cij.org/docket/files/118/14891.pdf>).

International Court of Justice, *Judgment*, Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), 26. února 2007, (<http://www.icj-cij.org/docket/files/91/13685.pdf>).

Marko Milanovic, *ICJ Opens Hearings in Croatia v. Serbia*, EJIL: Talks!, 3. března 2013, (<http://www.ejiltalk.org/icj-opens-hearings-in-croatia-v-serbia/>).

Mezinárodní trestní soud uznal vinným Germaina Katangu ze spáchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti

Jan Lhotský

V březnu 2014 dospěl Mezinárodní trestní soud ke třetímu rozhodnutí o vině či nevině ve své historii. Poté co byl v roce 2012 uznán vinným z využívání dětských vojáků Thomas Lubanga Dyilo a později téhož roku zproštěn viny a propuštěn Mathieu Ngudjolo Chui, dne 7. března 2014 byl ze spáchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti uznán vinným Germain Katanga.

Všechny tyto případy se týkají vyšetřování situace v Demokratické republice Kongo (*Democratic Republic of the Congo*, DRC), která je jedním z osmi států, v nichž Mezinárodní trestní soud (MTS) v současné době vyšetřuje páchání zločinů podle mezinárodního práva.

Germain Katanga je bývalým vůdcem Fronty vlasteneckého odporu z konžského regionu Ituri (*Front for Patriotic Resistance of Ituri, Forces de Résistance Patriotique d'Ituri*, FRPI), která je odpovědná za útok na vesnici Bogoro, k němuž došlo v roce 2003. Při útoku vedeném příslušníky etnika Ngiti proti rivalským milicím a civilnímu obyvatelstvu přišlo ve vesnici o život více než 200 civilistů, kteří patřili převážně k etniku Hema.

Mezi útočníky z FRPI byla řada dětských vojáků a kromě zabíjení se příslušníci FRPI dopouštěli také zločinů v podobě znásilňování a sexuálního otroctví.

V roce 2003 požádala Demokratická republika Kongo v souladu s čl. 13 písm. a) Římského statutu MTS o vyšetření zločinů spáchaných na svém území. V roce 2007 vydal MTS zatykač na Germaina Katangu, kterého DRC následně vydala do Haagu. Jeho případ byl vzhledem k obsahové souvislosti spojen s případem jiného obviněného, kterým byl Mathieu Ngudjolo Chui.

Germain Katanga byl původně obviněn ze spáchání šesti forem válečných zločinů a tří forem zločinů proti lidskosti podle Římského statutu, přičemž z hlediska individuální trestní odpovědnosti byl považován za hlavního pachatele. Po potvrzení obvinění přípravným senátem bylo v listopadu 2009 zahájeno hlavní líčení a v květnu 2012 proběhla závěrečná slyšení.

V listopadu 2012 pak projednací senát oddělil případy Ngudjolo Chuie a Katangy, jelikož v případě prvního jmenovaného již mohlo být rozhodnuto o vině, resp. jejím zproštění. Příklad Katangy však pokračoval a v březnu 2014 byl vynesena rozsudek o jeho vině. V něm však

projednací senát většinou dvou ze tří soudců změnil stupeň individuální trestní odpovědnosti podle čl. 25 Římského statutu z hlavního pachatele (*principal perpetrator*) na spolupachatele (*accessory*).

Úřadu žalobkyně se tedy nepodařilo prokázat nade vši pochybnost (*beyond reasonable doubt*) individuální trestní odpovědnost Katangy podle původního obvinění a projednací senát tak využil možnost diskrece a změnil stupeň jeho odpovědnosti na spolupachatelství, u něhož byl již k dispozici dostatek důkazů pro spolehlivé prokázání viny.

V dané souvislosti je však třeba zmínit odlišné stanovisko soudkyně Van den Wyngaert, která ve svém disentu uvádí, že touto změnou bylo porušeno právo obviněného na spravedlivý proces, jelikož se Katangovi nedostalo dostatečné příležitosti k obhajobě vůči takto na poslední chvíli změněnému stupni individuální trestní odpovědnosti. Rozsudek je tedy v tomto smyslu kontroverzní a lze očekávat, že daná záležitost se bude řešit v rámci pravděpodobného odvolacího řízení.

Germain Katanga byl nakonec uznán vinným za spáchání čtyř forem válečných zločinů (vražda, útok proti civilnímu obyvatelstvu, rozsáhlé ničení majetku a plenění) a jedné formy zločinů proti lidskosti (vražda). Přestože soud zdůraznil, že zločiny týkající se využívání dětských vojáků a sexuálního násilí byly v rámci útoku na vesnici Bogoro páčány, v těchto bodech obžaloby se Katangovu vinu nepodařilo prokázat nade vši pochybnost, a to ani ve formě spolupachatelství.

Březnový rozsudek MTS se týká pouze viny. O délce trestu Germaina Katangy bude soud rozhodovat později, přičemž žalobce i obhajoba se mohou odvolat jak proti rozhodnutí o vině, tak proti pozdějšímu rozhodnutí o délce trestu.

Na rozsudek v případě Germaina Katangy je možné nahlížet z různých úhlů. Na jedné straně je třeba vnímat otázky týkající se změny stupně individuální trestní odpovědnosti a jejího vlivu na spravedlivý pro-

Mezinárodní trestní soud v Haagu. Foto: Vincent van Zeijst, zdroj: www.flickr.com.

ces nebo rovněž neúspěch obžaloby prokázat odpovědnost obviněného za akty sexuálního násilí a využívání dětských vojáků.

Na druhou stranu však MTS shledal vinu Katangy za spáchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, což poskytuje určitou konkrétní satisfakci obětem a pozůstalým v Ituri a v obecné rovině přispívá k rozvoji mezinárodní trestní spravedlnosti a naplňování samotného účelu existence Mezinárodního trestního soudu.

Zdroje:

DRC: All you need to know about the historic case against Germain Katanga, Amnesty International, 14. března 2014 (<http://www.amnesty.org/en/news/drc-all-you-need-know-about-historic-case-against-germain-katanga-2014-03-06>)

Fundamental Fair Trial Questions Remain Unanswered Ahead of Tomorrow's Judgment in the Katanga Case, International Justice Monitor, 14. března 2014 (<http://www.ijmonitor.org/2014/03/fundamental-fair-trial-questions-remain-unanswered-ahead-of-tomorrows-judgment-in-the-katanga-case>)

Germain Katanga found guilty by the ICC, International Justice Monitor, 14. března 2014 (<http://www.ijmonitor.org/2014/03/germain-katanga-found-guilty-by-the-icc>)

Germain Katanga found guilty of four counts of war crimes and one count of crime against humanity committed in Ituri, DRC, International Criminal Court, 14. března 2014 (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Pages/pr986.aspx)

Questions and answers about the Judgment rendered by Trial Chamber II in the case of The Prosecutor v. Germain Katanga, International Criminal Court, 14. března 2014 (<http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/QandAKatangaEng.pdf>)

Waiting for Judgment: Communities in Ituri Await the Katanga Verdict with Impatience, International Justice Monitor, 14. března 2014 (<http://www.ijmonitor.org/2014/03/waiting-for-judgment-communities-in-ituri-await-the-katanga-verdict-with-impatience>)

Region Ituri v Demokratické republice Kongo. Zdroj: www.flickr.com.

Přestává být Francie „Safe Haven“ pro zločince odpovědné za rwandskou genocidu?

Kateřina Studecká

Francouzské soudy dlouhodobě zaujímaly negativní postoj k trestání osob, které jsou obviněné z účasti na rwandské genocidě v roce 1994, a k jejich vydávání zpět do Rwandy. Avšak francouzská organizace *Collectif des Parties Civiles pour le Rwanda*, která se od roku 2001 věnuje sledování osob podezřelých ze spáchání rwandské genocidy, popisuje, že situace se od roku 2007 pomalu zlepšuje [1]. Stíhání obviněných osob jsou však stále kladeny ze strany francouzských soudů občasně překážky.

To potvrzuje nedávné rozhodnutí pařížského Kasačního soudu (Cour de cassation) ze dne 26. února 2014, ve kterém soud odmítl vydání tří rwandských občanů (Clauda Muhayimana, Innocenta Musabyimana a Laurenta Serubuga), kteří jsou podezřelí z účasti na spáchání genocidy a zločinů proti lidskosti, a zrušil rozhodnutí pařížského Odvolacího soudu (Cour d'appel), který extradici nařídil. Kasační soud své rozhodnutí založil na tom, že v roce 1994 neexistoval ve rwandském právu trestný čin genocidy, a tak by vyhověním návrhu došlo k porušení principu zákazu retroaktivity a principu *nullum crimen sine lege* [2]. Avšak například prof. Schabas upozorňuje, že Rwanda v roce 1994 ratifikovala Úmluvu o zabránění a trestání zločinu genocidia, která byla na základě rwandské ústavy přímo aplikovatelná před rwandskými soudy od momentu ratifikace. Není tedy podstatné, že byla genocida do vnitrostátní úpravy zavedena až zákonem z roku 1996. Trestný čin genocidy v roce 1994 tak dle něj ve rwandském právu existoval a argumentace francouzského Cour de cassation se jeví jako účelová. Tato argumentace francouzského soudu vyvolává pochybnosti i v kontextu toho, jakou pozici Francie dříve k této otázce zaujala, když byla v r. 1945 jedním ze zakládajících států norimberského Mezinárodního vojenského tribunálu, u kterého byli obžalovaní souzeni na základě legislativy přijaté až po spáchání zločinů.

Na druhou stranu však došlo k významnému posunu v případě obžalovaného Pascala Simbikangwy (blíže viz Bulletin č. 5/2013), který byl dne 14. března 2014 na základě principu universální jurisdikce shledán vinným za spoluúčast na genocidě a zločinech proti lidskosti ve Rwandě a odsouzen k 25 letům odnětí svobody. Simbikangwa byl zatčen v roce 2008 na ostrově Mayotte, který je jedním z francouzských zámořských departementů v Indickém oceánu. Žalobce označil Simbikangwu, který byl v době genocidy velitelem rwandské zpravodajské služby, za pachatele etnic-

kých čistek a „muže, který je schopný toho nejhoršího“ [3] a žádal doživotní trest. Obhájce Simbikangwy tvrdil, že řízení je politicky motivováno a že svědci jsou nespolehliví a vedení záští. Soud však přesto vzal za prokázané, že Simbikangwa podněcoval, organizoval a napomáhal masakrům především poskytováním zbraní a instrukcí hutuským milicím. Rwandský ministr spravedlnosti Johnson Busingye prohlásil, že rozhodnutí představuje velmi vítaný triumf spravedlnosti a vyjádřil naději, že se jedná o první z mnoha podobně úspěšných řízení ve Francii.

Francie je již dlouhou dobu známá svým ambivalentním postojem vůči osobám odpovědným za zločiny spáchané ve Rwandě v roce 1994. Na jednu stranu jsou často dalšímu postupu kladeny překážky, jako u výše zmíněného rozhodnutí o nevydání, na druhou stranu je patrná i aktivita směřující k odsouzení pachatelů genocidy, jako v případě Simbikangwy. Je odhadováno, že na území Francie žije více než 25 osob podezřelých z účasti na rwandské genocidě, lze tedy doufat, že rozhodnutí v případě Simbikangwa bylo opravdu jen první vlašťovkou v sérii odsuzujících rozsudků.

Poznámky:

[1] *Extraditing Genocide Suspects From Europe to Rwanda*, zpráva z konference organizované lidskoprávní organizací REDRESS, 1. července 2008, (http://www.redress.org/downloads/publications/Extradition_Report_Final_Version_Sept_08.pdf).

[2] V překladu „není trestného činu bez zákona“. Jedná se o obecný právní princip vyjadřující zákaz trestat jakýkoliv čin, který není dle účinné právní úpravy trestný.

[3] *Rwanda ex-spy chief Pascal Simbikangwa jailed in France*, BBC News Africa, 14. března 2014, (<http://www.bbc.com/news/world-africa-26587816>).

Zdroje:

Arrêt n° 808 du 26 février 2014 (13-86.631), Cour de cassation - Chambre criminelle, 26. února 2014, (http://www.courdecassation.fr/jurisprudence_2/chambre_criminelle_578/808_26_28552.html).

Extraditing Genocide Suspects From Europe to Rwanda, zpráva z konference organizované lidskoprávní organizací REDRESS, 1. července 2008, (http://www.redress.org/downloads/publications/Extradition_Report_Final_Version_Sept_08.pdf).

Rwanda ex-spy chief Pascal Simbikangwa jailed in France, BBC News Africa, 14. března 2014, (<http://www.bbc.com/news/world-africa-26587816>).

William A. Schabas, *French Courts Refuse Extradition for Genocide*, 27. února 2014, (<http://humanrightsdoctorate.blogspot.cz/2014/02/french-courts-refuse-extradition-for.html>).

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Novinky ze Štrasburku: to nejlepší, co poslední měsíc přinesl

Martina Grochová

Tento článek přináší shrnutí toho nejzajímavějšího, co přinesla judikatura Evropského soudu pro lidská práva v posledním měsíci.

K presumpci nevinny aneb podezřelý neznamená vinný

Ve věci *Karaman proti Německu* [1] je stěžovatelem zakladatel tureckého televizního kanálu, který má pobočku v Německu. V této pobočce zastával stěžovatel řídicí funkce. Na tureckém i německém televizním kanálu byla vysílána kampaň sbírky na dobročinné účely. Za sbírkou v Turecku stál přímo stěžovatel, v Německu jeden z jeho kolegů. Orgány činné v trestním řízení zjistily, že část prostředků není využívána ke stanoveným účelům. Řízení proti stěžovateli bylo odděleno od řízení proti ostatním podezřelým.

Dva z obviněných byli shledáni vinnými rozsudkem, v jehož odůvodnění mimo jiné zaznělo, že z výpovědí jednoho z nich vyplynulo, že v čele zločinné organizace stál právě stěžovatel. Stěžovatel podal ústavní stížnost, v níž se ohrazoval proti tomu, že v rozsudku zaznělo jeho jméno, přestože on sám nebyl odsouzen a takový postup považoval za porušení presumpce nevinny. Ústavní soud však jeho stížnost odmítl.

Evropský soud pro lidská práva (dále jen ESLP) zdůraznil, že o porušení presumpce nevinny jde tehdy, kdy soudní rozhodnutí nebo oficiální vyjádření státního úředníka vzbuzuje zdání, že osoba, která nebyla odsouzena, je vinna. Naopak porušením presumpce nevinny není, pokud rozhodnutí nebo vyjádření obsahuje pouze sdělení, že někdo je podezřelý ze spáchání trestného činu. Důležitá tedy bude konkrétní volba slov.

ESLP neshledal, že by byl princip presumpce nevinny porušen a nebyl tedy ani porušen článek 6 Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen Úmluva). Tvrzení týkající se stěžovatele bylo v rozsudku nezbytné s ohledem na stanovení rozsahu viny spoluobviněného. Zároveň v rozsudku bylo jednoznačně uvedeno, že nebylo rozhodováno o vině stěžovatele. V neposlední řadě plné jméno stěžovatele bylo uvedeno pouze ve verzi zasílané účastníkům řízení, nikoliv v té, která byla publikována na internetu. Za takových podmínek tedy rozsudek nemohl budít zdání, že by byl stěžovatel uznán vinným ze spáchání trestného činu a tedy nebyl porušen princip presumpce nevinny.

Daňová povinnost porušením práva na svobodu náboženského vyznání?

Právo na svobodu náboženského vyznání si spojujeme především s diskutovaným nošením burek na středních školách či svobodnou volbou vyznání a různými možnostmi jednotlivců svou víru projevat. Ve věci *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů proti Spojenému království* [2] však Evropský soud pro lidská práva řešil, zda je porušením článku 14 Úmluvy (zákaz diskriminace) ve spojení s článkem 9 (právo na svobodu náboženského vyznání) odmítnutí osvobodit chrám od daňové povinnosti.

Ve Velké Británii jsou objekty určené k veřejným bohoslužbám osvobozeny od daní. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů (dále jen „Církev“) má ve Spojeném království dva chrámy, kam je umožněn vstup pouze těm, kteří prokáží svou naprostou oddanost Bohu. Přístup do chrámů je tedy omezen, nejsou veřejně přístupné. Z toho důvodu nebyl chrám v Prestonu, o který v daném případě šlo, osvobozen od daní. Církev se před ESLP dožadovala vyslovení, že odmítnutí osvobodit chrám v Prestonu od daní je diskriminací na základě náboženského vyznání.

ESLP se blíže nezabýval otázkou, zda případ spadá do rozsahu článku 9 Úmluvy, protože shledal, že k diskriminaci nedošlo. Nejprve vykl, že má pochybnosti, zda vůbec došlo k odlišnému zacházení se srovnatelnými skupinami. Daňová povinnost se totiž aplikuje stejným způsobem na všechny náboženské organizace ve Spojeném království. I kdyby šlo

Snímek ESLP. Zdroj: www.multimedia.echr.coe.int/en/photo

o rozdílné zacházení, ESLP konstatuje, že by rozdílnost byla opodstatněna legitimním cílem, který právní úprava o osvobození od daní pro náboženské objekty sledovala. Cílem této úpravy totiž bylo podpořit náboženské organizace, které nabízely služby veřejnosti a rozptýlit tak podezření a předsudky, které nebyly ve společnosti otevřené všem náboženstvím žádoucí.

K nestrannosti soudců při meritorním a procesním rozhodování

Ve věci *Fazli Aslaner proti Turecku* [3] se stěžovatel zúčastnil konkurzu na vrchního úředníka u soudu. V konkurzu ale umístil se až na patnáctém místě, a proto nebyl na pozici vybrán. Byl však veden jako náhradník. Stěžovatel podal žádost u Ministerstva spravedlnosti, aby byl jmenován vrchním úředníkem u jiného soudu. Jeho žádost byla zamítnuta. Stěžovatel se s verdiktem nespokojil a obrátil se na soud. Následovalo soudní řízení, v němž každý stupeň rozhodoval několikrát, protože stěžovatel i Ministerstvo spravedlnosti využili všech opravných prostředků. O některých opravných prostředcích však rozhodoval tentýž senát, který vydal původní rozhodnutí, v dalších řízeních o opravných prostředcích byly stejné osoby součástí rozhodujícího senátu.

Stěžovatel se domníval, že nemohlo jít o nestranné soudce, pokud rozhodovali jak v původním řízení, tak v řízení o opravných prostředcích. U ESLP se tedy domáhal vyslovení, že bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces podle článku 6 Úmluvy. ESLP shledal porušení článku 6 Úmluvy tam, kde soud rozhodoval o meritu věci, a součástí rozhodujícího senátu byly tři osoby, které se podílely na rozhodování věci na nižším stupni, aniž by jejich účast byla z jakéhokoliv důvodu nutná. Naopak za neopodstatněnou považoval ESLP stížnost v té části, která se týkala řízení, ve kterých bylo stěžovatelovo podání odmítnuto na základě nesplnění formálních požadavků. Toto odmítnutí totiž nemohlo být výsledkem podjatosti soudců, protože zde k posouzení merita věci vůbec nedošlo.

K povinnosti prošetřit rasový motiv

Ve věci *Abdu proti Bulharsku* [4] stěžovatel uvedl, že se stal obětí rasově motivovaného útoku. Národní orgány v řízení shromáždily důkazy, které prokázaly, že se Abdu účastnil rvačky. Nevědělo se však, ani kdo rvačku vyprovokoval, ani zda šlo o rasově motivovaný útok. Před ESLP se domáhal vyslovení, že bulharské orgány nedostatečně posoudily, zda byl útok skutečně rasově motivován, a tím porušily článek 3 (zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení) a článek 14 (zákaz diskriminace) Úmluvy.

Mormonské ústředí v Salt Lake City, foto: Hubert Šmekal

ESLP nejprve shledal, že případ spadá do působnosti článku 3 Úmluvy, když lékařská zpráva prokázala množství tělesných zranění, které stěžovatel při rvačce utrpěl, a to zejména s ohledem na újmu na cti, kterou by takový útok představoval, pokud by se prokázal rasový motiv. Z článku 3 samostatně i ve spojení s článkem 14 Úmluvy vyplývají pro státy pozitivní povinnosti: zejména přijmout takovou právní úpravu, která umožní trestat rasově motivované útoky, a procesní povinnost dostatečně prošetřit, zda nebyl násilný čin rasově motivován, tam kde vyvstane takové podezření. Zatímco první jmenované povinnosti Bulharsko dostalo, druhé nikoliv.

ESLP konstatoval, že z provedených důkazů vyplynulo hned několik faktů, které na rasově motivovaný útok ukazovaly. Národní orgány se však převážně zabývaly otázkou, kdo rvačku vyvolal, aniž by patřičně prošetřily tvrzený rasový motiv útoku. Spokojily se s pouhým konstatováním, že pro takové tvrzení neexistuje dostatek důkazů, aniž by provedly některé úkony, které by situaci mohly osvětlit. Z tohoto důvodu ESLP shledal porušení procesní stránky článku 3 Úmluvy samostatně i ve spojení s článkem 14 Úmluvy. ESLP naopak neshledal, že by k nedostatečnému prošetření případu došlo kvůli k rasistickým postojům samotných vyšetřovatelů.

Zdroje:

[1] *Karaman proti Německu*, rozsudek ESLP ze dne 27. února 2014, stížnost č. 17103/10.

[2] *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů proti Spojenému království*, rozsudek ESLP ze dne 4. března 2014, stížnost č. 7552/09.

[3] *Fazli Aslaner proti Turecku*, rozsudek ESLP ze dne 4. března 2014, stížnost č. 36073/04.

[4] *Abdu proti Bulharsku*, rozsudek ESLP ze dne 11. března 2014, stížnost č. 26827/08.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Tragédie v Rana Plaza jako outsourcing věčného návratu

Petr Suchánek

Již brzy si svět připomene první výročí zřícení budovy Rana Plaza v Bangladéši, které si 24. dubna 2013 vyžádalo více 1100 obětí. Budova Rana Plaza byla sídlem velkovýrobní oblečení pro mnoho velkých světových značek, mezi nimi například C&A, Benetton nebo Walmart. Dělníci a dělnice byli povoláni do práce, přestože budova díky nelegálně dostavěnému patru vykazovala strukturální vady, které vedly bezprostředně k jejímu kolapsu. Smrt obětí si tak vyžádaly špatné pracovní podmínky. Skutečná odpovědnost však leží na bedrech systému, který podmínky pro tuto tragédii vytvořil.

Odškodnění má obětem poskytnout Rana Plaza Arrangement sjednaný na podzim roku 2013 [1]. Bangladéšská vláda, zástupci mezinárodního oděvního průmyslu, odborů a nevládních organizací vytvořili Arrangement jako otevřený svěřenecký fond, do kterého může každý přispět, a zároveň jako systém poskytování finanční pomoci obětem a jejich rodinám. Mezinárodní organizace práce v procesu sjednávání figurovala jako neutrální prostředník. Na internetových stránkách Rana Plaza Arrangement lze zjistit, které z 28 velkých značek spojených s tragédií do fondu přispěly [2]. Cílem je k odškodnění obětí získat 40 milionů dolarů, které budou vypláceny předem stanoveným systémem úměrně k utrpěné újmě. Finanční pomoc je však jen záplatou, nikoliv řešením.

Mnoho z těch, kteří zřícení Rana Plaza přežili, nyní opět pracuje v podobných podmínkách, které je málem připravily o život [3]. Nemají totiž jinou možnost. V oděvním průmyslu pracuje 3,6 milionů obyvatel Bangladéše, což z něj dělá druhého největšího vývoze oblečení hned po Číně [4]. S objemem vývozu ve výši 22 miliard dolarů ročně se jedná o velmi výnosné odvětví průmyslu. Tento

stav však může existovat jen díky extrémně nízké ceně práce. Jak velkým značkám, tak místním výrobcům se proto vyplácí tyto podmínky udržovat. Navzdory nedávné tragédii zisky stoupají. Finanční pomoc obětem je tak jen malou cenou za udržení výhodného status quo. Značky, které přispějí, očistí své jméno a zboží vyrobené ve sweatshopech budou odebírat dál. Příspěvek pomůže zakrýt spoluodpovědnost za vznik podmínek, které k nutnosti tento příspěvek poskytovat vedly [5].

Skutečná cena levného zboží

Skutečným řešením může být jen odstranění systému, který tyto podmínky vytváří. Prvním krokem je zlepšení pracovních podmínek, a to zejména bezpečnosti. Američtí prodejci za tímto účelem vytvořili organizaci Alliance for Bangladesh Worker Safety, která má pomoci v tomto ohledu najít řešení. Uvědomělost se začala zvyšovat i mezi bangladéšskými podnikateli, kteří se obávají, že další incident podobný zřícení Rana Plaza už by nemuseli přečkat. Dělníci v některých továrnách jsou však za uplatňování svých práv zadržováni výhrůzkami násilím [6].

Mezi bezpečnostními závadami, které objevily inspekce provedené v reakci na zřícení Rana Plaza, bylo mimo jiné zamčené požární schodiště. To evokuje požár v newyorské Triangle Shirtwaist Factory z roku

Zřícená budova Rana Plaza, zdroj: rians (flickr).

1911, při němž díky zamčeným únikovým východům zahynulo 146 lidí. Zdá se, že v souladu s Nietzscheho teorií věčného návratu je lidstvo odsouzeno své chyby donekonečna opakovat. Globalizovaný svět však dává západní společnosti možnost opakovat své chyby v zemích třetího světa, kde na ně není tolik vidět.

Někteří západní prodejci odmítli přispět do fondu Rana Plaza Arrangement, protože o outsourcingu výroby do Rana Plaza nevěděli. Stejně tak zákazníci nakupující oblečení v obchodech C&A, Benetton nebo Walmart nevědí, že nízké ceny jsou vykoupeny pracovními podmínkami dělníků ve výrobnách třetího světa. Outsourcing věčného návratu do třetího světa nám dává možnost skutečnou cenu levného zboží nevidět.

Tragédie Triangle Shirtwaist Factory vedla před sto lety k zásadnímu zlepšení pracovních podmínek amerických dělníků. Zřícení Rana Plaza snad bude znamenat začátek změn pro dělníky bangladéšské. Je však třeba k jejich problémům dohlédnout.

Poznámky

[1] Rana Plaza Arrangement (<http://www.ranaplaza-arrangement.org/>)

[2] Rana Plaza Arrangement, *Donors*, (<http://www.ranaplaza-arrangement.org/fund/donors>).

[3] The Guardian, *Rana Plaza survivors fearful as they continue to work in garment, factories*, 16. 3. 2014, (<http://www.theguardian.com/world/2014/mar/16/raza-plaza-survivors-fear-garment-factories-bangladesh>).

[4] Al Jazeera, *Primark to pay \$10m to Bangladesh victims*, 17. 3. 2014, (<http://www.aljazeera.com/news/europe/2014/03/primark-pay-10m-bangladesh-victims-2014317183233712.html>).

[5] London Review of Books, Slavoj Žižek: *Nobody has to be Vile*, 6. 4. 2006, (<http://www.lrb.co.uk/v28/n07/slavoj-zizek/nobody-has-to-be-vile>).

[6] Financial Post, *Bangladesh factory inspections highlight safety risks as anniversary of Rana Plaza tragedy looms*, 10. 3. 2014 (<http://business.financialpost.com/2014/03/10/bangladesh-factory-inspections-highlight-safety-risks-as-anniversary-of-rana-plaza-tragedy-looms/>).

Fenomén domobrany v mexickém státě Michoacán

Petra Nováčková

Ačkoliv problémy s rozšiřujícím se fenoménem domobrany trvají v Mexiku již mnoho let, v poslední době se především díky eskalující situaci ve státě Michoacán staly předmětem zájmu i ze strany českých médií. V reakci na neschopnost mexické vlády v boji proti organizovanému zločinu, který v Michoacánu podstatně zasahuje do života obyčejných lidí, se stále častěji setkáváme se snahou obyvatel vzít spravedlnost do svých rukou. Tento fenomén s sebou ovšem nese četná rizika, jejichž ignorace se může v budoucnu Mexiku prudce vyplatit.

Organizovaný zločin v Michoacánu

Kartel La Familia se poprvé veřejně prezentoval v roce 2006 vhozením několika uťatých hlav na taneční parket nočního klubu ve městě Uruapan. La Familia trénovaná známým kartelem Las Zetas, od kterých se následně oddělila, se kromě extrémní krutosti po dobu svého působení vyznačovala také snahou o kontrolu

Kursy humanitárního práva

Úřad ČČK Praha uskutečňuje vzdělávací program pro pedagogické pracovníky: **Základy mezinárodního humanitárního práva** (se zaměřením na šíření mezinárodního humanitárního práva) podle akreditace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR č.j. 41371/2011-25-930

Školení v rozsahu 20 hodin je určeno pedagogickým pracovníkům (především učitelům základních a středních škol), ale i ostatním zájemcům z řad veřejnosti, ozbrojených sborů, žurnalistů, HZS, ČČK a dalším.

Přihlášky přijímá a bližší informace poskytne: Úřad ČČK Praha, Thunovská 18, 118 04 Praha 1, e-mail: [mhp\(a\)cervenkykriz.eu](mailto:mhp(a)cervenkykriz.eu), tel. 251 104 216.

» **Nejbližší termín kursu: 30.5.-1.6. 2014, Vyškov**

» **Elektronická přihláška na kurz**

Bližší info a přihlášení:

<http://www.cervenkykriz.eu/humanitarnipravo>

veřejného pořádku, což se v praxi projevovalo především výběrem „daní“, podporou komunitních projektů a řešením místních sporů. Jako regionální autorita v mnoha oblastech nahrazující stát fungovala La Familia až do roku 2011, kdy prezident Felipe Calderón poslal v rámci boje proti organizovanému zločinu federální armádu a policii za účelem pacifikovat region. Ačkoliv se podařilo kartel La Familia zničit, jeho místo rychle přebíral nově vzniklý kartel Los Caballeros Templarios, stávající se z velké většiny z bývalých členů La Familia, který se snadno stal dominantním hráčem v regionu.

V roce 2012 začali v reakci na praktiky Los Caballeros Templarios občané formovat domobrany. Stížnosti obyvatel nesměřovaly ani tak vůči obchodu s drogami nebo rozšířenému vydírání, ale kritizováno bylo především násilí a únosy mafie. Důsledkem byl raketový růst mexické domobrany. Různé polovojskové skupiny nyní uvádí více než 20 000 stálých členů a v případě konfrontace schopnost nashromáždit až 100 000 lidí [1].

Reakce Mexické vlády

Během minulých let byla reakce mexické vlády na stále rozrůstající se počty členů domobrany velmi neurčitá, téměř svádějící k dojmu, že jí současná situace v podstatě vyhovuje. Na jedné straně bylo možné vznikající skupiny domobrany kritizovat a upírat jim právo na existenci a tím se vyhnout mezinárodní kritice spojené s tématem porušování lidských práv militantními skupinami, a na druhé straně počítat s poměrně efektivní obranou proti sílícímu vlivu kartelu Los Caballeros Templarios, na kterou federální vláda sama nestačí. Spolu s tím se ovšem šířily obavy, aby se domobrana neproměnila v to proti čemu sama bojuje, jak se již v minulosti několikrát stalo.

Administrativa prezidenta Peña Niete, obávající se opakování chyb svého předchůdce, se raději soustřeďuje na ekonomické a sociální reformy a do kritických otázek bezpečnosti se snaží zasahovat co možná nejméně. Tato politika vedla až k velmi překvapivému kroku, kdy na konci ledna letošního roku došlo ze strany vlády k legitimizaci domobrany. Tento poněkud kontroverzní krok vzbudil značnou kritiku spojenou s obavami o nekontrolovatelnost skupin domobrany, velmi dobře známou z jiných zemí Jižní Ameriky jako je Kolumbie, Peru nebo Guatemala, kde se z domobrany postupně staly paramilitární skupiny.

Rizika legitimizace

Hlavním argumentem, který zaznívá v odpovědi na otázku, proč se domobrana v Michoacánu nevy-

Mexická domobrana, zdroj: Wikipedia.

mkne kontrole, je její původ. Jednotlivé skupiny jsou totiž pověřeny dohledem nad svými vlastními komunitami a tudíž jejich jednání podléhá jisté veřejné kontrole a získává základní legitimitu. Podle mnohých jsou ovšem rizika legitimizace těchto skupin příliš vysoká a ve státě s bezpečnostními poměry s jakými se potýká Mexiko neexistují záruky, že se situace nezvrhne a z domobrany nevzniknou jen další kartely bojující o moc. Kritickým aspektem je například financování domobrany, které v mnohých případech probíhá skrze vybírání poplatků za poskytnutí bezpečnosti [2]. Podobnost s fungováním kartelů v tomto případě snad ani není potřebné zdůrazňovat.

Další otázkou je, zda bude tento postup aplikován i v ostatních státech mexické federace, kde je existence domobrany také rozšířená. Rozdílný přístup k těmto skupinám a jejich perzekuce v jiných státech bude jistě vzbuzovat silné emoce.

Ačkoliv je na posouzení dopadu legitimizace domobrany ve státě Michoacán ještě poněkud brzo, jisté je, že tento stát se pomalu dostává na přední místa žebříčku nejnebezpečnějšího a nejhůře kontrolovatelného státu Mexika, a i když legalizace domobrany může potenciálně pomoci, stejně tak může situaci mnohoná-

sobně zhoršit, což se bohužel po zkušenostech jiných států jeví jako o něco pravděpodobnější varianta.

Zdroje:

[1] Castillo, E., Stevenson, M. (2014): Mexico legalize vigilantes, nabs cartel leader, <http://news.yahoo.com/mexico-legalizes-vigilantes-nabs-cartel-leader-001339749.html>.

[2] Lohmuller, M. (2014): Mexico Vigilantes' Protection Fees Echo Colombia's Paramilitaries, <http://www.insight-crime.org/news-briefs/mexico-vigilantes-protection-fees-echo-colombias-paramilitaries>.

Nájar, A. (2014): El riesgo de legitimar las autodefensas en México, http://www.bbc.co.uk/mundo/noticias/2014/01/140129_mexico_riesgo_legalizar_autodefensas_michoacan_narcotrafico_caballeros_templarios_vigilantes_an.shtml.

Asfura-Heim, P., Espach, R. (2014): The Rise of Mexico's Self-defence Forces, <http://www.foreignaffairs.com/articles/139462/patricio-asfura-heim-and-ralph-h-espach/the-rise-of-mexicos-self-defense-forces>.

Znak Michoacán, zdroj: Wikipedia.

Peníze nebo život: o práci, lidech a jejich smyslu

Tereza Doležalová

Více než sto tisíc lidskoprávních, filmových či zkrátka volnočasových nadšenců v březnu místo na jarní piknik vyrazilo do kin, kde probíhal festival dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět pořádaný neziskovou organizací Člověk v tísni. Nemalé množství lidí se tedy alespoň na chvíli zamyslelo nad problematikou práce a jejího smyslu v životě člověka, která byla letos hlavním tématem festivalu. Pracujeme, abychom žili, či žijeme, abychom pracovali? Je možné každého člověka zapojit do „pracovního procesu“? A co když všechny zapojit nelze, co když chybí pracovní místa či odhodlání celý život být jen součástí soukolí, v němž někteří nenachází smysl?

V minulém roce celosvětová nezaměstnanost opět stoupala, 202 milionů lidí si nebylo schopno najít práci z části proto, že pro ně žádná pracovní místa nebyla vytvořena. V některých zemích je dnes bez práce dokonce celá čtvrtina mladých lidí do 29 let, kteří jsou frustrováni zbytečností vzdělání, respektive nemožností jeho uplatnění v praxi. Podle výhledů bude tento trend pokračovat minimálně do roku 2018, neboť dle předpovědi bude každoročně vytvořeno 40 milionů nových pracovních míst, zatímco na pracovní trh vstoupí každým rokem více než 42 milionů lidí. Tuto disproporci již ale nelze označit za přetrvávající následky krize z roku 2008 a stěžovat si na odliv pracovních míst do zemí, kde je pracovní síla levnější, již také přestává být odůvodněné.

Zatímco někteří po práci touží, jiní ji sice mají, ale nemohou se dočkat doby, kdy už ji nebudou muset vykonávat. Jejich zaměstnání totiž často neodpovídá očekáváním nastoleným stále se zvyšující úrovní vzdělávání. Vykonávají standardizovanou, z jejich pohledu bezsmyslounou činnost [1], a to mnohdy ve vyšším tempu, než by si přáli, a mzda často neodpovídá ani těm nejhorším představám. Ve více než polovině zemí, o nichž Mezinárodní organizace práce shromažďuje data, nebyl koncept minimální mzdy náležitě uveden v praxi a výše výdělku je zde nejistá. Stejně tak zákonem

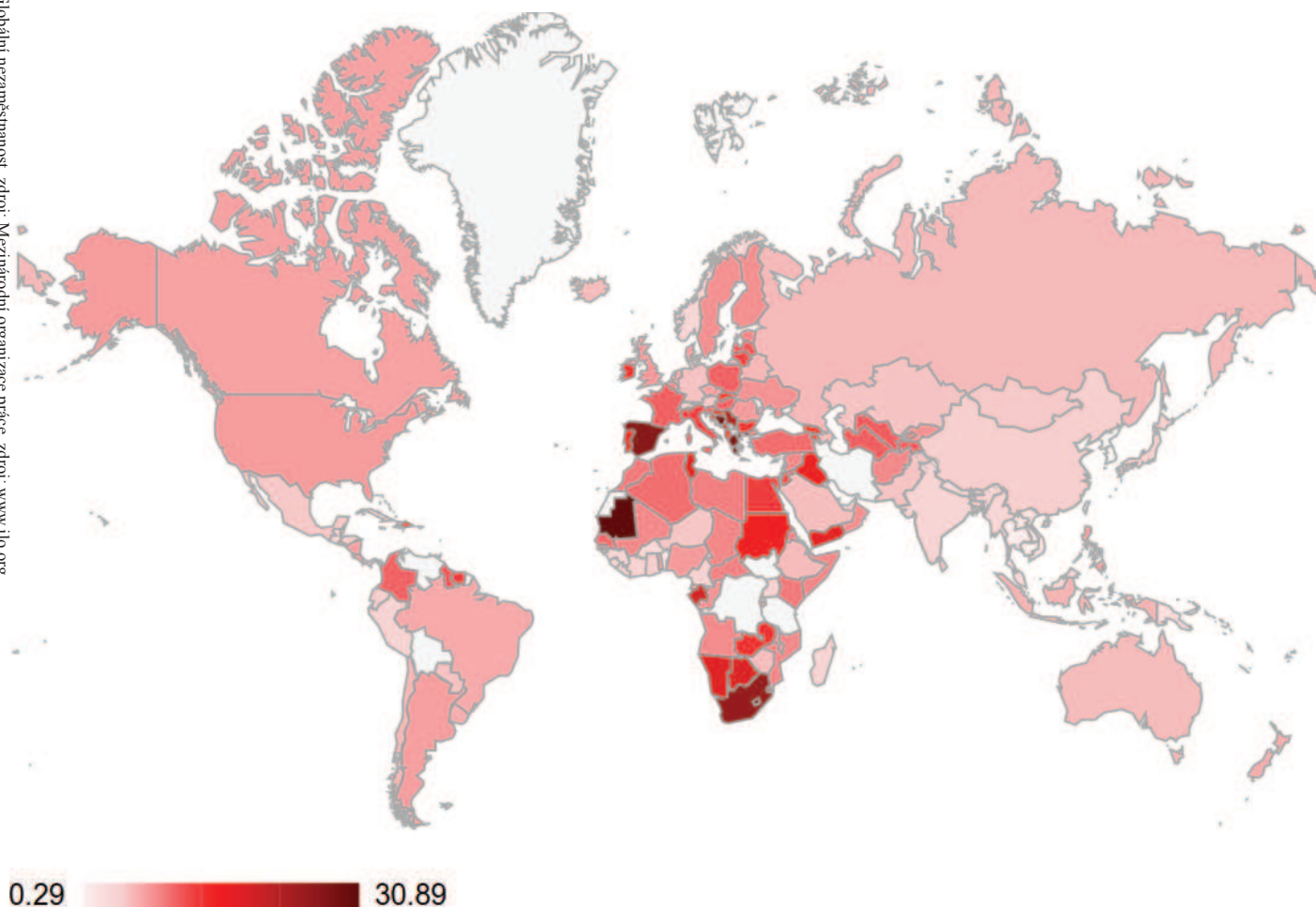
stanovená pracovní doba ve více než polovině zemí překračuje 40 hodin týdně a s přesčasy se zcela legálně může vyšplhat na více než 60 hodin. V některých zemích se dokonce množí případy úmrtí z přepracování či sebevražd zapříčiněných mimo jiné pracovním stresem. V Japonsku, kde pro tyto příčiny smrti vymysleli i samostatná označení – karoshi a karojisatsu, se vyskytnou v asi 6 tisících případech ročně. Mnozí pak utíkají zpod jha zaměstnavatelů a podnikají tak říkajíc na vlastní triko. V minulém roce téměř polovina všech pracujících byli lidé samostatně výdělečně činní. U této skupiny osob je však zajištění minimálního příjmu z podstaty ještě problematičtější, nemluvě o sociálním a zdravotním pojištění, které v zájmu vyššího zisku často klesá na minimum.

A pak jsou tu samozřejmě tací, kteří mají slušnou práci, slušný příjem a třeba i benevolentního zaměstnavatele, ale nedaří se jim vybalancovat jejich „povolání“ (povšimněme si fatalistického nádechu tohoto slova) a „volný“ čas (povšimněme si inherentního významu odkazujícího na nicnedělání, jako by nic, co v tomto čase děláme, nebylo nezbytné). Odkládají založení rodiny, trumfují se v množství práce, která se na ně nakupila, či počtu dní, kdy v práci zůstali až do noci.

To, že člověk není robot, a s délkou práce tedy jeho výkon v důsledku snižující se efektivity neroste, je známá skutečnost. V neprospěch přílišné fascinace prací, jež často vede ke konfliktům s partnerem, rodinou či přáteli, podstatně snižuje schopnost kreativního řešení problémů v důsledku příliš úzkého okruhu zájmů a jež má mnohdy neblahý vliv i na samotné zdraví člověka, hovoří i četná vědecká zjištění. A přesto u mnohých s jídlem roste chuť, a zatímco někteří práci marně hledají, jiní si ji na sebe kupí až příliš.

Proč? Proč je pro člověka tak těžké smířit se s tím, že pro něj není na pracovním trhu místo či že opravdu není nutné ani vhodné sedět v práci do noci? Proč lidé setrvávají ve svých zaměstnáních, i když je jejich pracovní činnost nijak nenaplnuje? Ne za vše může touha po penězích. Na vině je pravděpodobně i současná neexistence jiného univerzálního referenčního rámce – zeptá-li se vás někdo, kdo jste, odpověď většinou obsahuje odkaz k pracovní pozici. Se svým zaměstnáním se lidé zkrátka identifikují a považují je za důkaz svého úspěchu, případně za potvrzení svého selhání [2]. Ano, jistě, člověk člověka vždy soudil podle jeho činů a slov, jež jsou snadno seznatelným projevem jeho ducha, ale ne vždy byla taková důležitost přikládána právě činům konaným v pracovní době.

Globální nezaměstnanost, zdroj: Mezinárodní organizace práce, zdroj: www.ilo.org

Co tedy s tím? Jak reagovat na nedostatek pracovních míst, který se bude s rozvojem technologií patrně ještě zvětšovat, neboť lze jen stěží vymyslet tolik služeb, v jejichž „nezbytnost“ by lidé ještě byli ochotni uvěřit? Jak skloubit sny o seberealizaci s nutností sebe a svou rodinu uživit, touhu po uznání se svým osobním životem? Jedním z navrhovaných řešení, které je v současnosti z menší části z recese a z větší části vážně diskutováno, je zavedení bezpodmínečného základního příjmu, který by vystačil na relativně slušné žití, který by dostávali všichni, od narození až do smrti, a který by tak zcela nahradil jakékoliv sociální dávky. Staronová, dle některých „socialistická“, dle jiných v dnešních podmínkách zcela logická myšlenka se snaží vypořádat nejen s negativními dopady svobodného trhu na úroveň života pracujících, ale také, skrze zajištění životního minima, uvolnit lidem ruce a dát jim prostor beze strachu realizovat to, co chtějí [3]. Je samozřejmě otázkou, kolik lidí by v případě zavedení bezpodmínečného základního příjmu ze dne na den přestalo pracovat, zda by tento krok společnosti donutil investovat do automatizace nepřitažlivých pracovních činností či zda by se lidé realizovali například skrze pomoc druhým a přecházeli do v současnosti podfinancovaných sociálních služeb. Ještě větší a mnohem důležitější otázkou však je, zda by si lidé vůbec byli ochotni a schopni najít jiný, nikým předem neurčovaný smysl života.

Poznámky:

[1] V ČR se o navrácení smyslu do práce a odpovědnosti jednotlivým zaměstnancům snaží například hnutí <http://www.svobodavpraci.cz/>.

[2] O nebezpečí, jež se ve „zbožšťování“ práce a úspěchu v ní skrývá, trefně filozofuje například Alain de Botton – viz mimo jiné jeho TED talk zde <http://bit.ly/1i4g215>.

[3] Základní představu o celém konceptu lze získat například z dokumentárního filmu dostupného zde <http://bit.ly/1rpdIKm>.

Zdroje:

Carney, Brian M. A Getz, Isaac. 2013. *Svoboda v práci: Jak nechat zaměstnance dělat, co chtějí, a tím zvýšit produktivitu, zisk a růst*. Praha: PeopleComm.

Fagan, Colette; Lyonette, Clare; Smith, Mark a Saldaña-Tejeda, Abril. 2012. “The influence of working time arrangements on work-life integration or ‘balance’: A review of the international evidence.” *ILO: Conditions of Work and Employment Series*, 32. (<http://bit.ly/1lgIDHL>).

Fujita, Hiroshi. 2013. „Karoshi is sharply increasing: A look at the background.“ *Rodo-Soken Journal*, 52. (<http://bit.ly/1hUEbJf>).

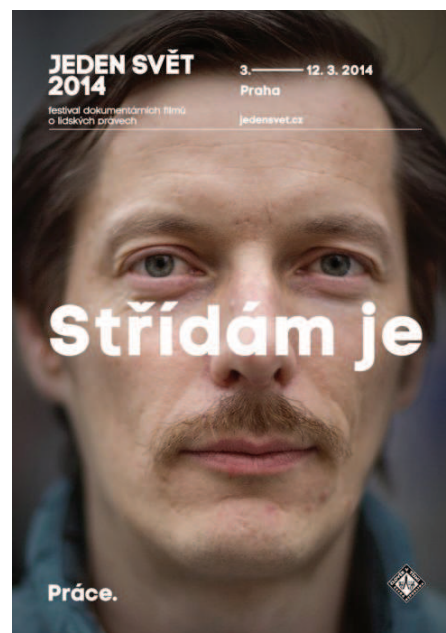
Golden, Lonnie. 2012. “The effects of working time on productivity and firm performance: a research synthesis paper.” *ILO: Conditions of Work and Employment Series*, 33. (<http://bit.ly/1hfXQ4X>).

International Labour Organization. 2014. *Global Employment Trends 2014: The risk of a jobless recovery*. Geneva: ILO (<http://bit.ly/191vyCD>).

International Labour Organization. 2013. *Working Conditions Law Report 2012: A global review*. Geneva: ILO (<http://bit.ly/1m2iJVv>).

International Labour Organization. 2013. *World of Work Report 2013: „Repairing the economic and social fabric“*. Geneva: ILO (<http://bit.ly/1eFfeTm>).

Jansen, Marion a Peters, Ralf, eds. 2011. *Trade and Employment: From Myths to Facts*. Geneva: ILO (<http://bit.ly/1iUuGwm>).

4) Česká republika a lidská práva

Trestní odpovědnost prodejce zahradních potřeb

Ústavní soud posvětil represi proti majitelům grow shopů

Miroslav Knob

Dne 20. února 2014 rozhodl Ústavní soud o ústavní stížnosti napadající právní názor obecných soudů ve věci tzv. grow shopů – obchodů s potřebami pro pěstování marihuany. Na základě tohoto právního názoru proběhla v minulém roce rozsáhlá razie proti obchodům s konopným listem ve znaku[1]. Nález vydal pod sp. zn. III. ÚS 934/13 třetí senát, složený ze soudců Filipa, soudce zpravodaje Musila a soudce Sládečka.

Ústavní soud posuzoval trestní rozsudky nad majitelem a prodávacem jednoho z pražských grow shopů (právě tyto trestní rozsudky vytvořily precedent pro následující postih dalších obchodů). Ti byli obžalováni z šíření toxikomanie podle ustanovení § 287 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník[2]. Samotný skutek, který trestní soudy pod toto ustanovení trestního zákoníku podřadily, spočíval především v prodeji semen konopí (pouze feminizovaných rostlin, které obsahují největší množství psychotropní látky THC) a dále v „jejich šíření reklamních letáků, různých nabídkových katalogů, reklamních předmětů s logem marihuany, (...) nabídka různých zařízení pro pěstování konopí (hnojiva, mobilní pěstírna apod.) a jeho aplikaci v podobě inhalace (cigaretové papírky, vodní dýmky, filtry, drtičky apod.). To celkově podává obraz propagace určitého životního stylu, respektive subkultury, která je se zneužíváním návykových látek (v tomto případě marihuany) neodlučitelně spojená“[3].

Ústavní soud názor obecné justice posvětil a argumentaci stěžovatelů odmítl. Ti argumentovali ve třech stěžejních rovinách – v tvrzení o nemožnosti podřazení grow shopů pod skutkovou podstatu šíření toxikomanie, v tvrzení o běžné dostupnosti informací z brožurek a reklamních letáků ve spojení s aktuální společenskou debatou o léčivých účincích marihuany a v tvrzení o porušení principu subsidiarity trestního postihu[4].

K prvním dvěma námitkám se Ústavní soud v podstatě argumentačně nevyjadřuje, pouze suše konstatuje, že s nimi nesouhlasí a naopak považuje postup obecných soudů za souladný s ústavním pořádkem. K poslední námitce se Ústavní soud vyjadřuje obsírněji,

Prvním český growshop. Zdroj: www.konopnikum.cz

příčemž dochází k závěru, že se „(...) tímto principem [pozn. principem subsidiarity] vyslovuje požadavek, aby zákonodárce zohledňoval tzv. příkaz tolerance vůči nekonvenčnímu nebo nekonformnímu chování. Ten připomíná, že ve společenském prostoru je třeba respektovat též určité způsoby chování, které jsou sice většinou částí společnosti hodnoceny jako „nenormální“, vzbuzují její nelibost, avšak nejsou pro ni vložene škodlivé. Příkaz tolerance má zabránit tomu, aby většinová část společnosti vnucovala menšině uniformní modely chování tam, kde to není nezbytně nutné. Všechny tyto úvahy jsou v posledních desetiletích předmětem odborné i laické diskuse při posuzování kriminalizace či dekriminalizace drogových deliktů a je třeba konstatovat, že v nich nebylo dosaženo společenského konsenzu.“

Na celém nálezu se pravděpodobně negativně projevil další osud obou odsouzených – jich podmíněné tresty byly zrušeny amnestií prezidenta Klause vyhlášenou 1. ledna 2013. Ústavní soud se pochopitelně příliš nehrnul do rušení rozhodnutí obecných soudů za situace, kdy konkrétním stěžovatelům nebyla způsobena žádná trvající újma. Z tohoto důvodu je pravděpodobně nález velmi stroze odůvodněn (jak již bylo uvedeno výše). Minimalistický přístup je pochopitelný, přesto však dle mého názoru zasluhuje kritiku.

Hodnocení samotného výsledku je velmi často otázkou osobních preferencí, avšak Ústavní soud si měl s odůvodněním takto výrazného precedentu dát větší práci. Nález je důležitý především z toho důvodu, že v podstatě aprobejuje rozsáhlou policejní akci proti majitelům grow shopů (kdy zdaleka ne všichni měli svůj sortiment v takovém rozsahu, jako zde posuzovaná dvojice) a v rámci naznačené společenské debaty se jednoznačně přiklání na stranu tvrdé represe. Pečlivější a obsáhlejší argumentace by nálezu slušela také s ohledem na aktuální dekriminalizaci užívání marihuany pro lékařské potřeby. Stát na jednu stranu konopí zatracuje, na druhou stranu podporuje. A Ústavní soud mlčí.

Poznámky:

[1]O které rozsáhle informoval např. týdeník Respekt v článku Petra Třešňáka *Operace growshopy: Ostrý zásah do lidských práv*, Respekt č. 47/2013.

[2] Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

[3]Citováno v předmětném nálezu Ústavního soudu z rozhodnutí obecných soudů.

[4]Tento princip spočívá v oprávněnosti použití trestního práva jako nejzazší možnosti (tzv. ultima ratio), kdy společnost nemá již jiné nástroje, kterými by nežádoucím jednáním zabránila.

Babyboxy v ČR demonstrují nespokojenost

Eliška Maděrová

V červnovém čísle roku 2011[1] jsme vám přinesli informaci o tom, že se uskutečnilo setkání Výboru OSN pro práva dítěte s českou delegací. Jedna z nejzásadnějších výtek se týkala výrazně nedostatečné implementace Úmluvy o právech dítěte[2] do českého právního řádu a rovněž jejího neuspokojivého plnění, panovalo i znepokojení Výboru nad tím, že Česká republika opakovaně ignoruje v minulosti udělená doporučení (konkrétně zhruba 30 jí uložených po předchozím setkání v září 2003).

Pár měsíců po vydání Bulletinu (přesně 4. srpna 2011) byla zveřejněna zpráva Výboru[3], která tentokrát obsahovala na padesát doporučení, včetně urgencí ohledně doporučení již dříve udělených a nerespektovaných. Poprvé se přitom Komise zabývá otázkou BabyBoxů (jejich instalace v ČR započala až rokem 2005). Zpráva Výboru říká, že je Komise vážně znepokojena programem BabyBoxů. Upozorňuje na to, že program porušuje (mimo jiné) články 6, 7, 8, 9 a 19 Úmluvy, tedy zpochybňuje například dodržování přirozeného práva dítěte na život, jeho práva na rozvoj, na jméno, na státní příslušnost, na zachování totožnosti; nejvíce diskutovaným (nicméně v kontextu věci také poměrně diskutabilním) je pak právo dítěte znát své rodiče a právo na jejich péči.

Dále se ve zprávě objevuje oznámení, že Komise důrazně naléhá na ČR, aby přijala všechna opatření nutná k ukončení programu BabyBoxů v co

DEMOKRATIZACE: TRENDY A VÝZVY

LIDSKÁ PRÁVA: STŘET POLITICKÉHO A NEPOLITICKÉHO

DEMOKRATIZACE A LIDSKÁ PRÁVA: PŘÁNÍ VERSUS REALITA

▲ PROGRAM

6/5

DEMOKRATIZACE A LIDSKÁ PRÁVA

FSS MU

JOŠTOVA 10, BRNO

REGISTRACE ÚČASTNÍKŮ NA: WWW.IIPS.CZ

LIDOVÉ NOVINY

International Institute of Political Science
University of Brno Faculty of Social Sciences
IIPS

Konrad Adenauer Stiftung

Podrobný program naleznete na WWW.IIPS.CZ
WWW.FACEBOOK.COM/INTERNATIONALINSTITUTEOFPOLITICALSCIENCE

nejkratší době, a aby promptně posílila a prosazovala možné alternativy, s vědomím všech závazků pro ni plynoucích z Úmluvy. Komise také upozorňuje na naléhavou potřebu zvýšit snahu o postižení primárních příčin, které vedou k opouštění novorozenců, včetně zavedení opatření týkajících se plánovaného rodičovství, souvisejícího poradenství a sociální podpory jak neplánovaných těhotenství, tak prevence těhotenství riskantních.

Přestože od vydání této zprávy uplynuly již téměř tři roky, nejenže BabyBoxy zrušeny nebyly, jejich počet byl v ČR ještě navýšen - v červnu 2011 jich bylo 44, na konci února 2014 byl „otevřen“ jubilejní šedesátý[4]. Je tak jasně vidět, že Česká republika znovu nerespektovala doporučení Výboru. Je to v tomto případě ale nutně špatná věc?

Pochopitelné jsou výtky, které zazněly například na zasedání Rady pro lidská práva OSN v roce 2012[5], které kritizovaly nedodržování základních práv dětí, především co se jejich života v dětských domovech či obchodu s nimi týče. V otázce BabyBoxů však podstata problému leží někde jinde: jistě, každé dítě má právo na identitu, jméno, i na rodiče, primárním zájmem je ale bez diskuse život dítěte.

A stejně mluví i zakladatel BabyBoxů u nás - Ludvík Hess, který se vyjádřil ve smyslu, že jedinou přípustnou poznámkou zprávy Výboru je, že je porušeno právo dítěte znát své rodiče, což ale nikdo kromě samotných rodičů ovlivnit nemůže. Platnou přitom zůstává teze, že právo na život je důležitější než právo znát své rodiče. Hess upozorňuje také na fakt, že své potomky do BabyBoxů odkládají obvykle ženy, které se ocitly ve velmi tíživé situaci a kdyby tu pro ně taková možnost nebyla, nemusely by některé děti vůbec přežít (až příliš časté jsou případy, kdy žena v rámci poporodního stresu odloží své dítě u popelnice a to, nejčastěji v důsledku *hypotermie*, umírá). O maximální možné zachování a dodržování práv dětí se přitom snaží i v rámci jejich umísťování - dělají vše pro to, aby nechtěná nemluvnata nekončila v ústavech a aby se dostala k náhradním rodičům

Existují technické a jiné nedokonalosti s programem související, na všem se ale dále pracuje; zachráněných dětí přibývá a občas se žena pro dítě i vrátí, takže BabyBox funguje jako druhá šance nejen pro děti, ale i pro rodiče. [6][7][8]

Lze tak uzavřít, že obecný předpoklad správnosti názorů OSN a neschopnosti České republiky nemusí být vnímán jako absolutní.

BabyBox. Zdroj: Wikipedia

Zdroje:

- [1] DOKULILOVÁ, Veronika. *Výbor OSN pro práva dítěte hodnotil situaci v ČR*. In: Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity. 6. číslo, III. ročník, červen 2011, s. 19. [cit. 27.03.2014]. Dostupné z: <http://www.centrumlidskaprava.cz/sites/centrumlidskaprava.cz/files/attachement/bulletin/bulletin-lp-iii-6.pdf>
- [2] Úmluva o právech dítěte [online]. OSN. [cit. 26.03.2014]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>
- [3] *Consideration of reports submitted by States parties under article 44 of the Convention* [online]. UN Office of the High Commissioner for Human Rights. [cit. 27.03.2014]. Dostupné z: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fC-ZE%2fCO%2f3-4&Lang=en
- [4] Statistiky babyboxů [online]. BabyBox. © 2010. [cit. 27.03.2014] Dostupné z: <http://www.babybox.cz/?p=statistiky>
- [5] VÝBORNÝ, Štěpán. *Zpráva z hodnocení lidských práv v ČR na půdě OSN*. In: Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci. 11. číslo, IV. ročník, listopad 2012, s. 22. [cit. 27.03.2014]. Dostupné z: <http://www.centrumlidskaprava.cz/sites/centrumlidskaprava.cz/files/attachement/bulletin/bulletin-iv-11.pdf>
- [6] KUCHYŇOVÁ, Zdeňka. *V babyboxech se letos našlo 22 dětí, funguje 47 těchto schránek* [online]. Český rozhlas: Radio Praha, publikováno 24.12.2011. [cit. 26.03.2014]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/zpravy/v-babyboxech-se-letos-naslo-22-deti-funguje-47-techto-schraneke>
- [7] HRON, Michal. *Zrušte babyboxy, náleha OSN na Česko. Nesmysl, oponuje zakladatel* [online]. iDNES.cz, publikováno 23.06.2011. [cit. 26.03.2014]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zruste-babyboxy-naleha-osn-na-cesko-nesmysl-oponuje-zakladatel-psq-/domaci.aspx?c=A110623_121321_domaci_hro
- [8] KUCHYŇOVÁ, Zdeňka. *O babyboxy v Česku se zajímá OSN* [online]. Český rozhlas: Radio Praha, publikováno 11.08.2011. [cit. 26.03.2014]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/o-babyboxy-v-cesku-se-zajima-osn>

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Veronika Bazalová – Michaela Kotalíková

Vnitrostátní právo

- Hrušáková, M. – Jiříček, P.: Možnosti a meze obhajoby v trestních věcech mladistvých se zaměřením na jejich procesní způsobilost. *Trestněprávní revue* 3/2014.
- Krajský soud v Plzni: Rozhodování o svéprávnosti od 1. 1. 2014 (rozsudek KS v Plzni z 8. 1. 2014, sp. zn. 15 Co 520/2013). *Soudní rozhledy* 3/2014.
- Nejvyšší správní soud České republiky: Kouření v obchodním centru. *Právní rozhledy* 4/2014.
- Nejvyšší soud České republiky: Pravomoc soudu k rozhodnutí o vstupu do budovy, ve které je diplomatická mise. *Právní rozhledy* 4/2014. *Soudní rozhledy* 3/2014.
- Nejvyšší soud České republiky: Respektování judikatury Ústavního soudu (rozsudek NS z 20. 3. 2013, sp. zn. 30 Cdo 610/2012). *Soudní rozhledy* 3/2014.
- Visinger, R.: Nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu (účast na amnestii, přípustnost stížnosti pro porušení zákona). *Trestněprávní revue* 3/2014.
- Vrchní soud v Praze: K zákazu reformationis in peius. *Trestněprávní revue* 3/2014.
- Ústavní soud České republiky: Posuzování vazebních důvodů při dlouhotrvající vazbě. *Trestněprávní revue* 3/2014.
- Ústavní soud České republiky: Škoda na zdraví v důsledku postupu non lege artis (nález ÚS z 9. 1. 2014, sp. zn. III. ÚS 2253/13). *Soudní rozhledy* 3/2014.

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

- Bílková, V.: Nevina či vina? Případ Gotovina. *Trestněprávní revue* 3/2014.
- Janků, L.: Vyloučení osob podezřelých z terorismu z postavení uprchlíka: Sjednocený výklad Soudního dvora EU a jeho aplikace členskými státy. *Jurisprudence* 1/2014.
- Rakousko, Nejvyšší soudní dvůr: Bolestné za psychickou újmu způsobenou nehodou manželky. *Právní rozhledy* 4/2014.
- Soudní dvůr EU: Konkretizace základních práv prostřednictvím unijní směrnice. *Právní rozhledy* 5/2014.

- Šlosarčík, I.: Všichni občané EU jsou si rovni, jen prezidenti jsou si rovni méně? Vztahy mezi unijním a mezinárodním právem po kauze Sólyom. *Jurisprudence* 1/2014.

Politologie, mezinárodní vztahy, zahraniční politika

- Carbol, P.: Ústav Edvarda Beneše v Londýně. Centrum exilu Čechů a Slováků. *Mezinárodní politika*, 23.3.2014.
- Drmola, J.: Analýza konfliktu v Jižním Súdánu. *Global Politics*, 25.3.2014.
- Gbúrová, M.: Liberalism According to Štefan Launer or on an Ethno-Emancipation Theory. *Slovenská politologická revue*, No. 2, 15.3.2014.
- Karmazin, A.: GP Briefing: Pokračující nepokoje ve Venezuele. *Global Politics*, 24.3.2014.
- Koudelka, J.: Imigrace a politické strany v České republice (2010–2013). *Global Politics*, 27.2.2014.
- Koudelka, J.: The Role of Political Philosophy in the Process of Creating Immigration Policies. *Politologický časopis*, 1/2014.
- Krašovec, A., Keržan, M.: Openness of Public Administration in Slovenia: A Desire or a Reality?. *Politologický časopis*, 1/2014.
- Kuta, M.: Zahraniční aktivity parlamentu jako doplněk zahraniční politiky. *Mezinárodní politika*, 23.3.2014.
- Mosneaga, V.: Republic of Moldova: Diaspora and Diaspora Policy. *Slovenská politologická revue*, No. 2, 15.3.2014.
- Petřlová, E.: Česká republika a Švédsko – protipóly přispívání do společných evropských misí. *Global Politics*, 4.3.2014.
- Piknerová, L.: The Republic of South Africa: An Emerging Donor. *Mezinárodní vztahy*, Vol 49, 1/2014.
- Rigel, M.: A Just Cause for War from the Perspective of the Founders of Confucianism. *Mezinárodní vztahy*, Vol 49, 1/2014.
- Varkočková, M.: Uzavření kyrgyzského Manasu a vývoj na Krymu. *Mezinárodní politika*, 23.3.2014.
- Waechter, N., Samoilova, E.: European Identity and its Relationship to National and Ethnic Identities among Younger and Older Members of Ethnic Minority Groups. *Slovenská politologická revue*, No. 2, 15.3.2014.

